

Nr 195.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående avlönings- och statsbidragsbestämmelser i anledning av undervisningens inställande till följd av bränslebrist m. m.; given Stockholms slott den 15 mars 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigfors.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15 mars 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med chefen för ecklesiastikdepartementet anför chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigfors:

Med anledning av en utav skolöverstyrelsen i skrivelse den 29 januari 1940 gjord framställning förordnade Kungl. Maj:t genom cirkulär den 16 februari 1940 (nr 70) till skolöverstyrelsen, domkapitlen, folkskolinspektörerna samt rektorerna, föreståndarna och styrelserna för de under skolöverstyrelsens in-seende ställda läroanstalterna följande:

Bihang till riksdagens protokoll 1940. 1 saml. Nr 195.

1. Uppstå till följd av bränslebrist svårigheter att under nu pågående läsår upprätthålla verksamheten vid till folkskoleväsendet hörande läroanstalt, äger statens vederbörande folkskolinspektör eller, då fråga är om skoldistrikt, vars folkskoleväsende är befriat från inspektion genom statens folkskolinspektör, skolöverstyrelsen att på framställning av vederbörande skolstyrelse medgiva, att undervisningen vid läroanstalten må inställas under en tid av sammanlagt högst fem kalenderveckor, däri eljest infallande ledighetsdagar inräknade.

I fråga om övriga under skolöverstyrelsens inseende stående läroanstalter ankommer det på överstyrelsen att under enahanda förutsättning, på framställning av vederbörande rektor, föreståndare eller styrelse, lämna sådant medgivande, som i första stycket sägs.

2. Undervisningstid, som av i mom. 1 angiven orsak gått förlorad, skall återläsas, innan läsåret 1940/41 tager sin början; skolöverstyrelsen dock obetaget att, där särskilda skäl föreligga, medgiva avkortning av undervisningstiden för innevarande läsår.

Sedermera förordnade Kungl. Maj:t genom kungörelse den 23 februari 1940 (nr 91) med hänsyn till rådande bränslebrist följande:

1. Undervisningen vid de läroanstalter och med sådana anstalter jämförbara kurser, vilka stå under skolöverstyrelsens inseende, skall, med de undantag som nedan omförmålas, vara inställd under tiden från och med den 4 mars 1940 till påskledighetens början samma år.

Har undervisningen vid läroanstalt eller kurs före den 4 mars 1940 varit under viss tid inställd på grund av rådande bränslebrist, må den tid, varunder undervisningen vid anstalten eller kursen enligt denna kungörelse skall inställas, kunna minskas med ett motsvarande antal dagar.

2. Vad i punkten 1 är sagt skall icke hava tillämpning på statens tekniska läroverk, bergsskolan i Filipstad, textilinstitutet i Borås, John Lenings vävskola i Norrköping, verkstadsskolor, internatskolor och sådana folkskolor, som icke taga i anspråk mer än tre klassrum, ej heller på sådana läroanstalter eller kurser, vilkas verksamhet är i sin helhet förlagd till skolhus, disponerade av läroanstalter, som äro i vederbörlig ordning undantagna från de i sagda punkt meddelade bestämmelserna. Dock må undervisningen vid läroanstalt eller kurs, som i detta stycke avses, vara inställd under tid, som i punkten 1 sägs, därest sådant av vederbörande skolstyrelse beslutes.

Därest sådant på grund av särskilda förhållanden finnes påkallat, äger statens vederbörande folkskolinspektör eller, då fråga är om skoldistrikt, vars folkskoleväsende är befriat från inspektion genom statens folkskolinspektör, skolöverstyrelsen att på framställning av vederbörande skolstyrelse medgiva, att undervisningen jämväl vid annan till folkskoleväsendet hörande läroanstalt än i första stycket sagts må, utan hinder av ovan meddelade bestämmelser, helt eller delvis fortgå. I fråga om övriga under skolöverstyrelsens inseende stående läroanstalter (kurser) ankommer det på överstyrelsen att på framställning av vederbörande rektor, föreståndare eller styrelse lämna sådant medgivande.

3. Undervisningstid, som gått förlorad genom att undervisningen på grund av denna kungörelse varit inställd, skall återläsas, innan läsåret 1940/41 tager sin början; skolöverstyrelsen dock obetaget att, om särskilda skäl därtill föreligga, medgiva avkortning av undervisningstiden för läsåret 1939/40.

4. Det ankommer på skolöverstyrelsen att meddela de närmare anvisningar och bestämmelser om återläsning och avkortning av lästid, som må befinnas påkallade.

I fråga om lärarpersonalens avlöningsförmåner i anledning av undervisningens inställande till följd av bränslebrist har *skolöverstyrelsen* i förberörda skrivelse den 29 januari 1940 anfört följande:

Det läge, som skulle uppkomma, om vid en läroanstalt undervisningen på grund av uppvärmningssvårigheter måste inställas, erinrar i vissa avseenden om förhållandena, då undervisningen måste inställas på grund av epidemier eller emedan lokalerna tagits i anspråk för militära ändamål. För det första fallet finnas i vederbörande avlöningsreglementen vissa föreskrifter. För det senare saknas ännu sådana bestämmelser. Överstyrelsen vill emellertid erinra om att överstyrelsen i skrivelse den 6 september 1939 föreslagit bestämmelser om lärares avlöning under tid, då undervisningen är inställd eller återläsning pågår i anledning av sådana förhållanden, som i den sedermera utfärdade kungörelsen nr 802/1939 avses.

Enligt sistberörda förslag skulle vid statlig läroanstalt, kommunal flickskola, kommunal mellanskola, praktisk mellanskola, högre folkskola, folk- eller småskola anställd ordinarie, extra ordinarie, extra eller vikarierande lärare, som hindras att tjänstgöra eller vars tjänstgöring minskas till följd av undervisningens inställande eller inskränkning på grund av vid krig eller krigsfara vidtagna anordningar, äga uppbära oavkortad avlöning utan hinder därav, att tjänstgöringen icke fortgått i eljest föreskriven omfattning. Detsamma skulle gälla för timlärare, lärare i slöjd eller hushållsgöromål vid folkskola samt lärare i fortsättningskola under förutsättning, att lärarens tjänstgöring omfattar minst 20 timmar i veckan eller att den av skolöverstyrelsen prövas utgöra hans huvudsakliga sysselsättning. Lärare, för vilken tjänstgöringshinder av ovanberört slag förelegat, skulle enligt förslaget vara skyldig att utan särskild ersättning fullgöra den återläsning, som i vederbörlig ordning bleve bestämd. För lärare med lönetursrätt skulle den tid, under vilken undervisningen varit inställd, räknas som tjänstetid vid lärarens inplacering i löneklass.

De nu erforderliga avlöningsföreskrifterna skulle i stort sett kunna avsluta sig till de för berörda fall föreslagna. Vissa oklara punkter skulle dock även vid en sådan ordning kunna anmärkas. Det kan t. ex. inträffa, att en ordinarie lärare redan meddelats tjänstledighet för viss del av pågående termin och i anledning därav skall vidkännas visst avdrag. Återläsningen äger däremot rum under sommaren, då läraren eljest skolat åtnjuta ledighet utan avdrag. Han komme sålunda att på grund av den ändrade lästiden lida en indirekt löneminskning, och en rättsfråga uppstår om hans skyldighet att under sådana förhållanden verkställa återläsning. Särskilt under nu rådande förhållanden torde detta fall böra uppmärksammas. Ett stort antal lärare vid olika skolformer äro för närvarande inkallade till beredskapstjänstgöring med B-avdrag. Därest de före vårterminens slut återinträda i tjänst, bleve de i många fall nödsakade att återläsa tid, som av helt fristående orsaker gått förlorad för undervisningen.

Ytterst går den berörda svårigheten tillbaka på läsårets uppdelning i arbetstid och ferier med för dessa perioder gällande olikheter i föreskrifterna om lön och tjänstledighetsavdrag. Under ferierna är t. ex. en ordinarie eller extra ordinarie lärare vid allmänt läroverk berättigad att uppbära oavkortad lön med de undantag, som omförmälas i civila avlöningsreglementet i § 55 mom. 9 punkt 10 resp. icke-ordinarie-reglementet § 52 mom. 4 punkt 13. Under arbetstiden gäller däremot föreskriften i läroverksstadgan § 121 mom. 7, att ledighet, som omsluter ledighetsdagar under den årliga arbetstiden, skall anses innefatta jämväl dessa, varav synes framgå, att under sådan ledighet samma tjänstledighetsavdrag skall tillämpas som under löpande arbetstid.

Det ligger nära till hands att vilja lösa svårigheten genom en bestämmelse, att tid, då undervisningen av ovanberörda anledning är inställd, skall vara att anse som ferietid, varav skulle följa, att läraren ägde att under ifrågavarande tid bryta sin tjänstledighet och komma i åtnjutande av de löneför-måner, som till honom enligt gällande författningar utgå under ferierna. Denna anordning förutsätter emellertid, att undervisningen vid läroanstalten under den ifrågakommande perioden är inställd i sin helhet och icke blott partiellt. Då undervisning inställes på grund av smittosam sjukdom, inträffar det ofta, att förfallet begränsar sig till en eller ett fåtal klasser. Och då undervisning inställes på grund av att undervisningslokaler rekvireras för militära ändamål, hålles undervisningen i gång för så många av skolans klassavdelningar som möjligt, i den mån provisoriska undervisningslokaler kunna anskaffas. I nu förevarande fall torde visserligen varje läroanstalt kunna behandlas som en odelbar enhet, men en därpå grundad reglering av avlöningsspörsmålen komme att följa linjer, som i de nyss anförda, eljest likartade fallen torde visa sig oframkomliga.

Det synes vid sådant förhållande bättre, om föreskrift meddelas, att lärare, som på grund av tjänstledighet fått vidkännas avdrag å lön under tid, då undervisningen varit inställd på grund av uppvärmningssvårigheter, skall erhålla gottgörelse för avdraget, i den mån han fullgör anbefalld återläsning.

Jämväl bestämmelsen om lärares återläsningsskyldighet torde för visst fall vara i behov av förtydligande. Bestämmelsen synes vara tillräcklig och uttömmande, därest samme lärare bestrider undervisningen under hela terminen. Däremot lämnar den rum för en viss tvekan, om en lärare tjänstgör som vikarie under förra delen av terminen och därvid uppbär oavkortad lön för tid, då undervisningen är inställd, men sedan anställs vid annan läroanstalt för återstoden av terminen. Tydligt vore båda läroanstalterna illa betjänta, om han nödgades avbryta undervisningen vid den senare läroanstalten för att under ett par veckor återinträda vid den förra i syfte att där fullgöra på honom ankommande återläsning. En kompletterande bestämmelse synes påkallad, varigenom lärares återläsningsskyldighet inskränkes till den läroanstalt, där han tjänstgör.

Slutligen synes ett särskilt stadgande vara erforderligt för att förebygga, att lärare, som till exempel på grund av militär beredskapstjänstgöring är tjänstledig såväl under den tid uppehåll göres i läsningen som under återläsningsperioden, får vidkännas löneavdrag under båda dessa perioder.

I anslutning till det anförda har skolöverstyrelsen framlagt förslag till kungörelse i ämnet.

Över skolöverstyrelsens förslag hava *allmänna lönenämnden* och *statskontoret* den 22 februari 1940 var för sig avgivit infortrade utlåtanden.

Lönenämnden anför:

Lönenämnden vill till en början erinra, att Kungl. Maj:t i proposition (nr 72) till 1939 års urtima riksdag föreslagit, att ordinarie, extra ordinarie, extra eller vikarierande lärare vid statlig läroanstalt, högre kommunal skola, folk- eller småskola eller nomadskola, vilken hindras att tjänstgöra eller vilkens tjänstgöring minskas till följd av undervisningens temporära inställande eller inskränkning på grund av vid krig eller krigsfara vidtagna anordningar, skul-le äga uppbära oavkortad avlöning. Samma rätt skulle på vissa villkor jämväl tillkomma timlärare. Lärare skulle vara berättigad att för uppflyttning i löneklass taga i beräkning den tid, under vilken han av nämnda anledning varit hindrad att tjänstgöra. I skrivelse nr 92 har riksdagen bemyndigat

Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad sålunda förordats meddela bestämmelser i nu ifrågavarande hänseende. Några föreskrifter härutinnan hava emellertid icke av Kungl. Maj:t utfärdats.

Skolöverstyrelsens nu föreliggande förslag, som är föranlett av andra förhållanden än de som ligga till grund för 1939 års urtima riksdags förenämnda beslut, överensstämmer i sina huvudgrunder med vad som enligt vad ovan nämnts förutsatts skola gälla beträffande lärares avlöningsförhållanden vid undervisningens inställande på grund av vid krig eller krigsfara vidtagna anordningar liksom även med vad som i vederbörliga avlöningsreglementen är stadgat rörande ordinarie, extra ordinarie, extra eller vikarierande lärares avlöningsförmåner vid undervisningens inställande till följd av smittosam sjukdom. Sålunda har i 2 § av det av överstyrelsen framlagda kungörelseförslaget föreskrivits, att lärare vid i stadgandet omförmälda läroanstalter, som hindras att tjänstgöra på grund av undervisningens inställande av nu ifrågavarande anledning, skall äga uppbära oavkortad avlöning utan hinder därav att tjänstgöringen icke fortgått i eljest föreskriven omfattning. Vad sålunda föreskrivits, förutsättes även skola gälla för timlärare, lärare i slöjd eller hushållsgöromål samt lärare i fortsättningsskola under förutsättning, att lärarens tjänstgöring omfattar minst 20 timmar i veckan eller ock av skolöverstyrelsen prövas utgöra hans huvudsakliga sysselsättning. Vad skolöverstyrelsen sålunda förordat, föranleder allenast lönenämnden att erinra därom, att timlärare vid hinder att tjänstgöra på grund av undervisningens inställande till följd av smittosam sjukdom icke äger uppbära någon avlöning. Föreliggande förslag innebär följaktligen en förbättring i dessa lärares ställning, då fråga är om undervisningens inställande av nu omhandlade anledning. Enligt lönenämndens mening bör emellertid denna förmån endast tillkomma timlärare, beträffande vilken det kan antagas, att han kommer att fullgöra den återläsning av den minskade undervisningsiden, som principiellt förutsättes. Ifrågavarande förmån bör följaktligen — givetvis under de villkor skolöverstyrelsen föreslagit — endast tillkomma timlärare, som är anställd för hel termin. För annan sådan lärare bör ersättning utgå i den mån han fullgör undervisning under återläsningstiden, men däremot icke för den tid undervisningen av nu nämnd anledning är inställd.

I 3 § av kungörelseförslaget hava meddelats föreskrifter angående återläsningsskyldighet, vilken i princip förutsättes åvila läraren utan att denne därför erhåller särskild ersättning. I vissa undantagsfall avses dock sådan ersättning skola ifrågakomma, nämligen för det fall, att vederbörande lärare åtnjutit tjänstledighet under den tid undervisningen varit inställd eller till sin omfattning minskad och läraren på grund därav fått vidkännas avdrag å sina löneförmåner. Sådan lärare förutsättes skola erhålla gottgörelse för nämnda avdrag för så lång tid, som den av honom fullgjorda återläsningen omfattar.

Vidare har i 3 § andra stycket införts ett stadgande av innehåll att lärare, som är tjänstledig såväl under den tid uppehåll göres i läsningen som under återläsningsperioden, skall för sistnämnda tid endast vidkännas sådant löneavdrag, som är stadgat för ferietid. I anledning av vad skolöverstyrelsen sålunda föreslagit, vill lönenämnden för sin del uttala, att lärare, varom nu är fråga, för vilken tjänstgöringshinder av ifrågavarande art förelegat, bör vara skyldig att utan ersättning fullgöra den återläsning, som i vederbörlig ordning bestämmes. De undantagsfall, skolöverstyrelsen föreslagit skola regleras på ovan nämnt sätt, kunna givetvis unnkomma även då fråga är om återläsningsskyldighet, som äger rum till följid av att undervisningen varit inställd på grund av smittsam sjukdom eller vid krig eller krigsfara träffade anordningar. För dessa fall hava emellertid bestämmelser i förevarande hänseende icke meddelats. Med hänsyn härtill finner lönenämnden — som anser det

synnerligen tveksamt, om anledning föreligger att medgiva de särskilda förmåner skolöverstyrelsen sålunda förordat — att bestämmelser härom i varje fall icke böra meddelas i förevarande sammanhang.

Skolöverstyrelsens under 4 § intagna förslag av innebörd att lärare med lönetursrätt berättigas att för uppflyttning i löneklass taga i beräkning den tid, under vilken han av ifrågavarande anledning varit förhindrad tjänstgöra, har icke givit lönenämnden anledning till erinran.

Statskontoret yttrar:

I proposition nr 72 till 1939 års urtima riksdag hemställde Kungl. Maj:t om bemyndigande att, bland annat, meddela bestämmelser angående avlöningsförmåner till vissa lärare, som hindrats tjänstgöra vid krig eller krigsfara. Denna hemställan bifölls av riksdagen (skr. nr 92).

Såsom framgår av nämnda proposition (sid. 17), innefattade det då föreliggande förslaget till avlöningsbestämmelser endast föreskrift därom, att ordinarie, extra ordinarie, extra och vikarierande lärare samt i vissa fall timlärare vid i propositionen avsedda läroanstalter skulle vid undervisningens inställande eller inskränkning i anledning av vid krig eller krigsfara vidtagna anordningar äga uppbära oavkortad avlöning utan hinder därav, att tjänstgöringen icke fortlgått i eljest föreskriven omfattning. Därjämte stadgades viss skyldighet för lärarna att fullgöra den återläsning, som kunde vara bestämd.

I förevarande ärende har skolöverstyrelsen framlagt förslag om liknande avlöningsbestämmelser för lärare vid statliga och statsunderstödda läroanstalter i de fall, då undervisningen blivit inställd på grund av otillräcklig bränsleförsörjning.

Häremot har statskontoret i sak intet att erinra. Samma skäl för meddelande av särskilda avlöningsföreskrifter torde föreligga i här avsedda fall, som då det gällde undervisningens inställande i samband med krig eller krigsfara.

Vidkommande innehållet av dylika bestämmelser har överstyrelsen framhållit, att vissa kompletterande föreskrifter torde vara erforderliga utöver de ovan angivna. Särskilt har skolöverstyrelsen framhållit de komplikationer, som kunna uppstå i de fall, då lärare meddelats ledighet för den del av terminen, varunder undervisningen inställes. I föreliggande förslag till kungörelse i ämnet har överstyrelsen intagit bestämmelser, som i stort sett synas väl ägnade att i dylika fall ordna avlönings- och tjänstgöringsförhållandena på ett tillfredsställande sätt.

Statskontoret vill emellertid fästa uppmärksamheten på att behov av kompletterande föreskrifter förefinnes även i andra hänseenden. Icke minst synes detta bliva fallet beträffande tillfälligt anställda vikarier och timlärare, som enligt förslaget skulle vara berättigade till oavkortad avlöning under den tid, undervisningen varit inställd, men däremot icke under alla förhållanden förpliktade att fullgöra mot ledigheten svarande återläsning.

Avlöningsbestämmelserna för dessa kategorier av lärare synas därför icke lämpligen böra medtagas i § 2 i skolöverstyrelsens förslag utan efter erforderlig omarbetning intagas i en särskild paragraf i den blivande kungörelsen.

Samma synpunkter, som här ovan angivits, torde emellertid böra vinna beaktande även i fråga om ovannämnda avlöningsbestämmelser för de fall undervisningen blivit inställd i anledning av krig eller krigsfara.

I betraktande av att undervisningen i vissa skoldistrikt redan under innevarande februari månad blivit inställd av anledning, som avses i detta ärende, synes det kunna ifrågasättas, huruvida icke provisoriska bestämmelser i ämnet böra utfärdas intill dess riksdagens bemyndigande hinner utverkas. Med

hänsyn till det nära samband, som förefinnes mellan undervisningens inställande på grund av anledning, som omförmäles i proposition nr 72 till 1939 års urtima riksdag, och de fall, som avses i föreliggande framställning, lärar ett dylikt provisorium under för handen varande säregna förhållanden vara fullt försvarligt.

Slutligen vill statskontoret framhålla, att för de skolor, som åtnjuta statsunderstöd, lärar ändring av respektive statsbidragskungörelser vara erforderlig för att statsbidrag skall kunna utgå för de löneförmåner, som skola utgå under här avsedda ledigheter.

I anledning av en utav *skolöverstyrelsen* den 23 januari 1940 gjord framställning har *statskontoret* i utlåtande den 22 februari 1940 anfört, att de ifrågasatta avlöningsbestämmelserna för lärare i allmänhet under tiden för undervisningens inställande till följd av bränslebrist synas böra utsträckas att gälla jämväl för lärarpersonalen vid skolhem, arbetsstugor, sjukvårdsanstalter och barnhem.

Enligt skolöverstyrelsens förslag blir lärare berättigad till oavkortad av-*Departements-*
löning under den tid, undervisningen helt eller delvis inställts till följd av *chefen.*
bränslebrist, såvida han hindrats att tjänstgöra eller hans tjänstgöring minskats på grund av undervisningens inställande. Förslaget torde med hänsyn härtill bygga på den uppfattningen, att tjänstledighet, beviljad innan undervisningen inställts, bör, i den mån ledigheten normalt hade omfattat stängningstiden, gälla jämväl under denna tid. Enligt vad jag inhämtat har i åtskilliga fall förekommit, att tid, för vilken tjänstledighet söktes, begränsats på sådant sätt, att ledigheten icke omfattar stängningstiden. Så har skett även om anledning att söka ytterligare tjänstledighet förelegat, därest undervisningen fortgått i vanlig ordning. I dylikt fall kommer enligt överstyrelsens förslag den, som eljest skulle uppehållit lärartjänsten såsom vikarie, icke att i sådan egenskap bliva berättigad till avlöning under stängningstiden, medan innehavaren av tjänsten erhåller oavkortad avlöning. Om åter tjänstledighetstiden omfattar även stängningstiden blir vikarien berättigad till avlöning under sistnämnda tid, medan tjänstens innehavare måste vidkännas mot tjänstledighetens art svarande avdrag å lönen. I likartade fall synas således, väsentligen på grund av tillfälliga eller formella anledningar, olika resultat kunna uppkomma. Det är också att märka, att om tjänstgöringshinder (sjukdom, inkallelse till militär tjänstgöring o. d.) uppstår först under stängningstiden, torde krav på att tjänstledighet skall sökas för denna tid icke kunna upprätthållas. Det har även synts mig tveksamt, om — såsom överstyrelsen föreslagit — tillfälligt anställda vikarier och vissa timlärare böra erhålla ovillkorlig rätt till avlöning under stängningstiden och detta trots att de icke skulle under alla förhållanden bliva skyldiga att fullgöra återläsning utan särskild ersättning. De nu berörda förhållandena ha föranlett mig ifrågasätta vissa avvikelser från överstyrelsens förslag.

Vid mitt ställningstagande i förevarande fråga har jag ansett mig böra utgå från, att stängningstiden kan betraktas såsom ferietid. Av den förut lämnade redogörelsen framgår, att ett sådant betraktelsesätt icke varit skol-

överstyrelsen främmande. Återläsningstiden får i så fall anses som en del av läsåret.

I anslutning härtill förordar jag, att lärare, som avlönas för kalenderår och som följaktligen äger rätt att uppbära lön under ferietid, skall för den tid undervisningen inställts till följd av bränslebrist äga uppbära de avlöningsförmåner, som skulle tillkommit honom å tjänsten, om han under sagda tid bestritt densamma. Uppenbarligen bör läraren dock icke vara berättigad uppbära högre avlöningsförmåner än som tillkomma honom under ferietid. Kan läraren icke fullgöra den i vederbörlig ordning föreskrivna återläsningen, bör tjänstledighet beviljas honom. Under denna tjänstledighet bör han vara skyldig vidkännas löneavdrag enligt vanliga grunder.

Om stängningstiden jämföras med ferietid, blir följden, att lärare utan rätt att uppbära lön under sådan tid icke kommer i åtnjutande av någon lön för stängningstiden. I fråga om de mera fast anställda av dessa lärare, vilka haft berättigad anledning att vid planläggningen av sina ekonomiska förhållanden räkna med löneinkomst under stängningstiden, anser jag mig dock böra föreslå undantag härifrån. Det synes mig nämligen skäligt, att möjlighet beredes dessa lärare att om de åtaga sig återläsningsskyldighet utbetomma ett belopp, motsvarande avlöningsförmånerna för stängningstiden. När läraren sedermera fullgör återläsning, bör vid utbetalningen av de avlöningsförmåner, som enligt vanliga grunder tillkomma honom för återläsningstiden, avdrag ske med det belopp, som han uppburit för stängningstiden. Emellertid kan det förväntas, att stängningstiden i allmänhet kommer att vara några dagar längre än återläsningstiden, vilket kan sägas innebära en motsvarande förkortning av läsåret 1939/40. Det synes skäligt, att de avlöningsförmåner, som utbetalats för dessa överskjutande dagar, icke avdragas å de på återläsningstiden belöpande avlöningsförmånerna utan få oavkortade behållas av läraren. Kan läraren icke fullgöra återläsning eller del därav, bör tjänstledighet meddelas honom, därvid han blir skyldig att vidkännas löneavdrag enligt vanliga grunder. I den mån läraren icke erhåller anställning för återläsningstiden, blir han givetvis icke berättigad till någon avlöning. Därest i anledning av nu angivna förhållanden de avlöningsförmåner, vilka tillkomma läraren för återläsningstiden, understiga det belopp, som utbetalats för den mot återläsningstiden svarande delen av stängningstiden, bör läraren vara skyldig återbetala skillnaden. Kungl. Maj:t torde dock för särskilda fall böra kunna dispensera från denna återbetalningsskyldighet. Vad nu sagts synes böra tillämpas å lärare, vars anställning omfattar minst hela vårterminen 1940. Beträffande timlärare torde därjämte böra fordras, att läraren är ålagd en undervisningsskyldighet av minst 20 veckotimmar.

För de mindre fast anställda lärarna, alltså i allmänhet tillfälligt anställda vikarier, ävensom för andra timlärare än nyss sagts synas som regel icke några särskilda avlöningsbestämmelser erfordras i anledning av skolornas stängning på grund av bränslebristen. För vissa fall förefaller det dock skäligt, att sådana särbestämmelser meddelas. Som exempel kan nämnas en lärare med långvarig tjänstgöring inom undervisningsväsendet, vars an-

ställning avser nästan hela vårterminen 1940 eller som har anställning för en del av vårterminen i ett skoldistrikt och för återstoden i ett annat distrikt; även regelmässigt anställda timlärare med lägre undervisningsskyldighet än 20 veckotimmar komma här i betraktande. Det synes mig angeläget, att de lokala skolmyndigheterna få möjlighet att till sådana lärare utbetala skäligt belopp för stängningstiden. Förutsättning härför bör dock vara, att läraren förväntas behöva anlitas för återläsningen. Dessutom måste läraren givetvis ha åtagit sig att fullgöra sådan återläsning. Beträffande sådan lärares skyldighet att vidkännas avdrag å de på återläsningstiden belöpande avlöningsförmånerna och eventuellt återbetala någon del av det belopp, som utbetalats för stängningstiden, böra i stort sett motsvarande regler tillämpas som för de mera fast anställda lärarna. Någon rätt för lärarna att under alla förhållanden behålla den del av det för stängningstiden utbetalade beloppet, som belöper på de dagar, med vilka stängningstiden må överstiga återläsningstiden, bör dock icke särskilt stadgas.

Skolöverstyrelsens förslag om rätt att tillgodoräkna stängningstiden för uppflyttning till högre löneklass anser jag mig böra i huvudsak biträda. Dock måste bland annat bestämmelse meddelas i syfte att förhindra att lärare, som icke äga rätt till lön under ferietid, få tillgodoräkna såväl stängningstiden som återläsningstiden.

Inom finansdepartementet har utarbetats förslag till kungörelse med bestämmelser om avlöning till vissa befattningshavare i statens och kommuns tjänst under tiden för undervisningens inställande till följd av bränslebrist m. m. Kungörelseförslaget, som innefattar föreskrifter i överensstämmelse med vad i det föregående förordats, torde få såsom bilaga fogas vid detta protokoll. Förslaget avser samma lärarkategorier som det av överstyrelsen framlagda författningsförslaget, med undantag dock för lärare i fortsättningskolor samt lärare i slöjd och hushållsgöromål vid folkskolor. Därjämte avser förslaget nomadlärare samt sådana befattningshavare, vilka i avlöningshänseende äro likställda med folk- och småskollärare.

Såsom statskontoret framhållit är det angeläget, att bestämmelser i ämnet omedelbart utfärdas. Jag anser mig böra tillstyrka att så sker. Även i de fall, då undervisningen framdeles kan komma att begränsas eller inställas till följd av bränslebrist, torde för de i kungörelseförslaget avsedda lärarkategorierna böra meddelas bestämmelser i huvudsaklig överensstämmelse med förslaget. Jämväl för lärare i slöjd och hushållsgöromål vid folkskolor samt för lärare vid fortsättningskolor, privatläroverk, folkhögskolor och andra ifrågakommande statliga eller statsunderstödda läroanstalter böra bestämmelser meddelas i anslutning till de grunder, som i det föregående angivits.

Därest bestämmelser utfärdas enligt ifrågavarande förslag torde vissa föreskrifter behöva meddelas beträffande statsbidrag till icke statliga läroanstalter. Sålunda synes böra stadgas, att statsbidrag må utgå enligt eljest gällande grunder utan hinder därav, att undervisningstiden till följd av

bränslebrist avkortats. Måhända erfordras ytterligare några statsbidragsbestämmelser av väsentligen formell natur.

Bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela sådana statsbidragsbestämmelser, som nyss angivits, bör inhämtas av riksdagen. Avlöningsbestämmelserna torde, därest de utformas i enlighet med vad här förordats, icke vara av beskaffenhet att behöva underställas riksdagens prövning. Redogörelse för desamma synes dock böra lämnas riksdagen.

Till frågan om utfärdande av kungörelse återkommer jag under en följande punkt i statsrådsprotokollet. Här hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående förordats meddela bestämmelser angående statsbidrag till icke statliga läroanstalter.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

R. Borgström.

Bilaga.

Förslag

till

kungörelse

med bestämmelser om avlöning till vissa befattningshavare i statens och kommuns tjänst under tiden för undervisningens inställande till följd av bränslebrist m. m.

Kungl. Maj:t — som utfärdat *dels* den 16 februari 1940 (nr 70) cirkulär till skolöverstyrelsen, domkapitlen, folkskolinspektörerna samt rektorerna, föreståndarna och styrelserna för de under skolöverstyrelsens inseende ställda läroanstalterna angående inställande av undervisningen till följd av bränslebrist, *dels ock* den 23 februari 1940 (nr 91) kungörelse angående inställande av undervisningen vid de under skolöverstyrelsens inseende stående läroanstalterna till följd av bränslebrist — har funnit gott förordna som följer:

1 §.

Med *statlig läroanstalt* förstås i denna kungörelse: högre lärarinneseminarier, allmänt läroverk, folkskoleseminarium, småskoleseminarium, läroanstalt för blinda, vårdanstalten för blinda med komplicerat lyte, läroanstalt för dövstumma samt tekniskt läroverk.

Med *högre kommunal läroanstalt* förstås i denna kungörelse: kommunal flickskola, kommunal mellanskola, praktisk mellanskola samt högre folkskola.

Vad i kungörelsen stadgas i fråga om lärare vid folk- och småskolor skall hava motsvarande tillämpning å befattningshavare, som i avlöningshänseende äro likställda med sådana lärare.

2 §.

Innehavare av ordinarie rektors- eller lärartjänst vid statlig eller högre kommunal läroanstalt, ordinarie folk- eller småskollärartjänst eller ordinarie nomadlärartjänst, så ock

innehavare av extra ordinarie lärartjänst vid statlig eller högre kommunal läroanstalt

skall för den tid undervisningen inställts till följd av bränslebrist, med det undantag som i nästföljande stycke sägs, äga uppbära de avlöningsförmåner, som skulle tillkommit honom å tjänsten, därest han under sagda tid bestritt densamma. Innehar befattningshavaren såväl ordinarie som extra ordinarie tjänst av det slag nu nämnts, må han uppbära avlöning allenast å sistnämnda tjänst.

Är befattningshavaren på grund av honom beviljad tjänstledighet skyldig att vidkännas avdrag å den avlöning, som belöper på ferietid efter utgången av vårterminen 1940, skall han vidkännas motsvarande avdrag å de i första stycket avsedda avlöningsförmånerna.

Befattningshavaren skall vara skyldig att fullgöra den återläsning, som i vederbörlig ordning kan varda bestämd. Vid beräkning av befattningshavarens avlöningsförmåner under återläsningstiden skall denna tid anses ingå i läsåret 1939/40.

Vid prövning av fråga om befattningshavares uppflyttning till högre löneklass må tid, varunder undervisningen varit inställd till följd av bränslebrist, tagas i beräkning som om tjänstgöring därunder fullgjorts, så framt befattningshavaren icke jämlikt andra stycket härovan fått vidkännas avdrag å avlöningsförmånerna.

3 §.

Till innehavare av extra ordinarie folk- eller småskollärartjänst, extra ordinarie nomadlärartjänst eller extra lärartjänst vid statlig läroanstalt,

till innehavare av tjänst såsom vikarierande lärare vid högre kommunal läroanstalt eller folk- eller småskola eller tjänst såsom vikarierande nomadlärare, så ock

till innehavare av timlärartjänst vid statlig eller högre kommunal läroanstalt eller timlärartjänst i läsämne vid folk- eller småskola

skall månadsvis i efterskott utbetalas belopp, motsvarande de avlöningsförmåner, som för den tid undervisningen under månaden varit inställd till följd av bränslebrist skulle tillkommit honom å tjänsten, därest sådant inställande icke skett och han under sagda tid bestritt tjänsten, allt under följande förutsättningar, nämligen

att befattningshavaren icke åtnjuter avlöning enligt de i 2 § meddelade bestämmelserna,

att befattningshavaren åtager sig att på de villkor, nedan angivas, fullgöra den återläsning, som i vederbörlig ordning kan varda bestämd,

att, beträffande tjänst såsom vikarierande lärare, anställningen avser hela vårterminen 1940, samt

att, beträffande timlärartjänst, anställningen avser hela vårterminen 1940 och befattningshavaren är ålagd en undervisningsskyldighet av minst 20 veckotimmar.

Vid beräkning av befattningshavarens avlöningsförmåner under återläsningstiden skall denna tid anses ingå i läsåret 1939/40. Vid utbetalning av på återläsningstiden belöpande avlöningsförmåner skall avdrag ske med det belopp, som jämlikt bestämmelserna i första stycket utbetalats för så många dagar av den tid undervisningen varit inställd, som den i vederbörlig ordning bestämda återläsningstiden omfattar. Överstiger sistnämnda belopp ifrågasvarande avlöningsförmåner, skall befattningshavaren, där ej Kungl. Maj:t för särskilt fall annorlunda förordnar, vara skyldig att återbetala skillnaden.

Vid prövning av fråga om befattningshavarens uppflyttning till högre löneklass må tid, varunder undervisningen varit inställd till följd av bränslebrist, i förekommande fall tagas i beräkning som om tjänstgöring därunder fullgjorts. Tid, varunder återläsning ägt rum, må icke räknas såsom tjänstgöringstid i nyssnämnda hänseende.

4 §.

I andra fall än i 3 § avses må, där så prövas skäligt, till befattningshavare, som därest undervisningen icke inställts till följd av bränslebrist skulle innehaft anställning såsom timlärare vid statlig läroanstalt eller såsom vikarierande lärare eller timlärare vid högre kommunal läroanstalt eller såsom vikarierande lärare eller timlärare i läsämne vid folk- eller småskola eller nomadskola, månadsvis i efterskott utbetalas belopp, högst motsvarande de avlö-

ningsförmåner om vilka han under månaden gått miste på grund av undervisningens inställande, allt under följande förutsättningar, nämligen

att befattningshavaren förväntas behöva anlitas för den återläsning, som i vederbörlig ordning kan varda bestämd, samt

att befattningshavaren åtager sig att på de villkor, nedan angivas, fullgöra sådan återläsning.

Prövningen huruvida utbetalning enligt första stycket bör ske ankommer på den myndighet, som därest tjänstgöring fullgjorts haft att utbetala befattningshavarens avlöning.

Vid beräkning av befattningshavarens avlöningsförmåner under återläsningstiden skall denna tid anses ingå i läsåret 1939/40. Vid utbetalning av på återläsningstiden belöpande avlöningsförmåner skall avdrag ske med det belopp, som jämlikt bestämmelserna i första stycket må hava utbetalats för den tid undervisningen varit inställd. Överstiger sistnämnda belopp ifrågasvarande avlöningsförmåner, skall befattningshavaren, där ej Kungl. Maj:t för särskilt fall annorlunda förordnar, vara skyldig att återbetala skillnaden.

Vad i denna paragraf stadgats skall äga motsvarande tillämpning å befattningshavare, som därest undervisningen icke inställts till följd av bränslebrist skulle innehaft sådan anställning, som avses i punkten 2 a) kungörelsen den 21 augusti 1939 (nr 582) med föreskrifter i fråga om avlöning av vissa icke-ordinarie lärare vid de allmänna läroverken m. fl. statliga undervisningsanstalter.